

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ | ASSOCIATION OF SOCIAL
ANTHROPOLOGISTS GREECE

«Μα τι είναι Κοινωνική Ανθρωπολογία;»

Συντονίστρια ομάδα ειδικού ενδιαφέροντος για την εκπαίδευση του ΣΚΑΕ: Ράια Λιγνού

Συγγραφείς σεναρίου: Άννα Αποστολίδου, Πάνας Καράμπαμπας, Ράια Λιγνού, Κατερίνα Πίσχικα, Λαμπρινή Στύλιου, Σάββας Τριανταφυλλίδης, Αιμίλιος Τσεκένης, Γιώργος Τσιμουρής

Σχεδιασμός & επιμέλεια ψηφιακού υλικού: Άννα Αποστολίδου

Επεξεργασία οπτικοακουστικού υλικού: Σάββας Τριανταφυλλίδης

Γενική περιγραφή εκπαιδευτικού προγράμματος

Το παρόν σύντομο πρόγραμμα ευαισθητοποίησης με τίτλο «Μα τι είναι Κοινωνική Ανθρωπολογία;» εντάσσεται στο πλαίσιο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και υλοποιείται από μέλη του Συλλόγου Κοινωνικών Ανθρωπολόγων Ελλάδας (ΣΚΑΕ) υπό την αιγίδα του Συλλόγου. Ο Σύλλογος Κοινωνικών Ανθρωπολόγων Ελλάδας αποτελεί νομικά αναγνωρισμένο σωματείο με επαγγελματικό και επιστημονικό χαρακτήρα. Σκοπό του προγράμματος αποτελεί αφενός η κατανόηση του γνωστικού αντικείμενου της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και των συναφών επαγγελματικών προοπτικών των κοινωνικών ανθρωπολόγων από τους μαθητές και τις μαθήτριες, και αφετέρου μια πρώτη εξοικείωση με τον ανθρωπολογικό τρόπο σκέψης, ως μια πρόταση ερμηνείας της κοινωνικής πραγματικότητας και συνειδητοποίησης της κομβικής σημασίας της έννοιας της πολιτισμικής διαφοράς. Το πρόγραμμα δύναται να υλοποιηθεί δια ζώσης ή/και εξ αποστάσεως. Εντάσσεται στη θεματική του επαγγελματικού

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ | ASSOCIATION OF SOCIAL
ANTHROPOLOGISTS GREECE

προσανατολισμού και απευθύνεται σε μαθητές και μαθήτριες Γ' Γυμνασίου και Α' και Β' Λυκείου που φοιτούν σε όλη τη χώρα.

Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί ώστε να υλοποιείται σε ολιγομελείς ομάδες μαθητών/μαθητριών (έως 30 άτομα) υπό τον συντονισμό ενός ή δύο κοινωνικών ανθρωπολόγων (μελών του ΣΚΑΕ) με φυσική παρουσία στην τάξη. Εναλλακτικά, υπάρχει η πρόβλεψη πραγματοποίησης της διαδικασίας και μέσω πλατφόρμας τηλεκπαίδευσης. Η θεωρητική θεμελίωση της προσέγγισης αντλεί από το μοντέλο του εποικοδομητισμού και της κοινότητας διερεύνησης με γνώμονα τη μετασχηματιστική μάθηση και αξιοποιεί μια σειρά από κατάλληλες ομαδοσυνεργατικές και βιωματικές τεχνικές, όπως: καταιγισμό ιδεών, ερωταποκρίσεις, ομαδική επεξεργασία βίντεο, παιχνίδι ρόλων και κύκλους σύντομων εισηγήσεων με τη βοήθεια πολυμεσικού περιεχομένου. Σε σχέση με τα υλικοτεχνικά μέσα για την εφαρμογή του προγράμματος απαιτείται ηλεκτρονικός υπολογιστής, προτζέκτορας, πίνακας και οπτικό υλικό/παρουσίαση powerpoint.

Για το συγκεκριμένο εγχείρημα οι μαθητές και οι μαθήτριες δεν απαιτείται να διαθέτουν προαπαιτούμενες γνώσεις. Το πρόγραμμα υλοποιείται σε δύο διδακτικές ώρες και χωρίζεται στις παρακάτω φάσεις:

Φάση 1: Εισαγωγή/ κινητοποίηση ενδιαφέροντος με οπτικοακουστικό υλικό

Φάση 2: Επαφή με τα δεδομένα/ ερωταποκρίσεις με επικουρική χρήση βίντεο

Φάση 3: Βιωματική δραστηριότητα/ αναστοχασμός (θεατροπαιδαγωγική προσέγγιση εννοιών)

Φάση 4: Ανακεφαλαίωση/ κλείσιμο δράσης

Φάση 5: Αξιολόγηση προγράμματος

Διδακτικοί Στόχοι:

Οι μαθητές/τριες ολοκληρώνοντας το εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα είναι σε θέση να:

- περιγράφουν συνοπτικά τι είναι η Κοινωνική Ανθρωπολογία
- γνωρίζουν τις βασικές επαγγελματικές δυνατότητες/ προοπτικές των κοινωνικών ανθρωπολόγων
- αναγνωρίζουν τη σημασία της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας στη σύγχρονη ζωή

Δεξιότητες που καλλιεργούνται

- Αλληλοπαρατήρηση & αυτοπαρατήρηση
- Ενσυναίσθηση
- Κατανόηση της πολυπλοκότητας του σύγχρονου κοινωνικού και επαγγελματικού κόσμου
- Καλλιέργεια διαφορετικών οπτικών εξέτασης της κοινωνικής δράσης
- Μεταβολή στάσης απέναντι στην αξία των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών
- Σεβασμός στη διαφορετικότητα

> Το σενάριο πραγματοποιείται με ελεύθερο σχεδιασμό ακολουθώντας αναλυτικά τα παρακάτω βήματα:

Φάση Πρώτη: Εισαγωγή/ Κινητοποίηση ενδιαφέροντος με οπτικοακουστικό υλικό

Στην πρώτη φάση, κεντρικό άξονα αναφοράς συνιστά η κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών και η καλλιέργεια ενός πρώτου, αρχικού, προβληματισμού γύρω από την επαγγελματική ιδιότητα των κοινωνικών ανθρωπολόγων. Για το λόγο αυτό, δίνονται στους μαθητές και στις μαθήτριες

ως αφορμή οπτικά ερεθίσματα/εικόνες που απεικονίζουν κοινωνικούς/ες ανθρωπολόγους να εργάζονται σε διαφορετικούς τομείς. Ταυτόχρονα, μέσω ηχητικού υλικού οι μαθητές και οι μαθήτριες έχουν την ευκαιρία να ακούσουν κοινωνικούς/ές ανθρωπολόγους να περιγράφουν τους τομείς στους οποίους εργάζονται. Με αφορμή τα παραπάνω οπτικά και ηχητικά ερεθίσματα τίθεται το ερώτημα στους μαθητές και στις μαθήτριες για το αν γνωρίζουν τί κοινό έχουν οι χαρακτήρες που παρουσιάστηκαν. Αφού αναφερθεί από τον/την εισηγητή/τρια ότι η κοινή συνισταμένη των περιπτώσεων που παρουσιάστηκαν είναι το επάγγελμα/ιδιότητα του/της κοινωνικού/ής ανθρωπολόγου, ενθαρρύνεται ένας σύντομος καταγισμός ιδεών γύρω από το τί πιστεύουν οι μαθητές/τριες ότι είναι η Κοινωνική Ανθρωπολογία".

Φάση Δεύτερη: Επαφή με τα δεδομένα / ερωταποκρίσεις με επικουρική χρήση βίντεο

Στη δεύτερη φάση οι μαθητές και οι μαθήτριες μέσω της εμπλουτισμένης εισήγησης και των ερωταποκρίσεων έρχονται σε επαφή με τα δεδομένα της παρουσίασης. Μέσα από την παρουσίαση ενός λευκώματος προσφέρονται οι βασικές πληροφορίες για το αντικείμενο και την ιστορική εξέλιξη της επιστήμης της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Έπειτα, ακολουθεί η προβολή ειδικά επεξεργασμένου βίντεο στο οποίο αποτυπώνονται παραδείγματα ποικίλων εκφάνσεων «διαφορετικότητας» στην κοινωνική ζωή. Για παράδειγμα, υπάρχει ένας τρόπος με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε το κοινωνικό μας φύλο; Υπάρχει ένας τρόπος συσχέτισης με το περιβάλλον; Μέσα από τα παραδείγματα των ποικίλων εκφάνσεων «διαφορετικότητας» στην κοινωνική ζωή οι μαθητές/τριες μπορούν να αντιληφθούν το εύρος του γνωστικού αντικειμένου της ανθρωπολογίας. Επιπλέον, έρχονται σε διανοητική και συναισθηματική εμπλοκή με το ερώτημα: «Από ποια σκοπιά εξετάζουμε την κοινωνική πραγματικότητα και κατά πόσον όσα θεωρούμε ως αυτονόητα στη

δική μας πολιτισμική εμπειρία ισχύουν για όλες τις ομάδες ανθρώπων;». Με τον τρόπο αυτό καλούνται να επανεξετάσουν τις δικές τους πεποιθήσεις και βεβαιότητες, καλούνται να αντιληφθούν το εύρος του γνωστικού αντικειμένου της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και να σκεφτούν γύρω από τη σκοπιά μέσω της οποίας αντιλαμβάνονται την κοινωνική πραγματικότητα. Έπειτα οι μαθητές/τριες ενημερώνονται για τις επαγγελματικές προοπτικές του/της κοινωνικού/ης ανθρωπολόγου.

Φάση Τρίτη: Βιωματική δραστηριότητα/ αναστοχασμός (θεατροπαιδαγωγική προσέγγιση εννοιών)

Πρόκειται για ένα βιωματικό παιχνίδι ρόλων όπου οι «προφανείς» ρόλοι αντιστρέφονται, υπό τον τίτλο «Καλώς ήρθατε στο νησί Άλμπατρος», βασισμένο σε άσκηση που έχει σχεδιαστεί για την επίλυση συγκρούσεων σε διαπολιτισμικά περιβάλλοντα (Ulrich et al, 2005). Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται για αρχή να παρατηρήσουν τη συμπεριφορά ενός άντρα και μιας γυναίκας που κατοικούν στο φανταστικό νησί Άλμπατρος. Στη συνέχεια τους ζητείται να περιγράψουν τι είδαν στο παιχνίδι ρόλων και πολύ συχνά δεν διατυπώνουν μόνο παρατηρήσεις, αλλά και ερμηνείες και συναισθήματα. Για παράδειγμα, οι μαθητές/τριες μπορεί να ερμηνεύσουν ως δείγμα γυναικείας υποτέλειας, το γεγονός ότι η γυναίκα περπατά πίσω από τον άντρα και φοράει μαντίλα. Συζητώντας με τους μαθητές/τριες και καταφεύγοντας στο εθνογραφικό ημερολόγιο μιας κοινωνικής ανθρωπολόγου που έχει μελετήσει τον πολιτισμό στο νησί Άλμπατρος, οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή με την ιδέα πως ερμηνεύουμε τον κόσμο μέσα από τα δικά μας «πολιτισμικά μας γυαλιά». Ενθαρρύνονται, μέσα από την εμπλοκή τους στη δράση, να αντιληφθούν τον τρόπο με τον οποίο οι πολιτισμικά και κοινωνικά συγκροτημένες αντιλήψεις, τα στερεότυπα και οι ρόλοι επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο «βλέπουμε» και ερμηνεύουμε κινήσεις και τρόπους συμπεριφοράς

και για τον λόγο αυτό συχνά οδηγούμαστε σε συγκρούσεις. Μέσα από τη βιωματική άσκηση, οι μαθητές/τριες αρχίζουν να εξοικειώνονται με την σκέψη ότι διαφορετικοί πολιτισμοί αποδίδουν διαφορετικά νοήματα στις ίδιες πράξεις και πως θα πρέπει διαρκώς να προσπαθούμε να βλέπουμε τον κόσμο πέρα από τα δικά μας «πολιτισμικά γυαλιά» ώστε να αντιληφθούμε την κοινωνική πραγματικότητα σε όλη της τη διάσταση.

Φάση 4: Ανακεφαλαίωση/ Κλείσιμο δράσης

Κατά την τέταρτη φάση του προγράμματος, μέσω ερωταποκρίσεων, γίνεται λεκτική ανακεφαλαίωση γύρω από το τι είναι η Κοινωνική Ανθρωπολογία και ποιες είναι οι βασικές επαγγελματικές δυνατότητες των ανθρωπολόγων. Επιπλέον ενημερώνονται σχετικά με τις δυνατότητες πανεπιστημιακής φοίτησης σε τμήματα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας στην Ελλάδα.

Φάση 5: Αξιολόγηση προγράμματος

Κλείνοντας, η τελική φάση του προγράμματος αφορά την αξιολόγησή του από τους μαθητές και τις μαθήτριες μέσα από τη συμπλήρωση, χειρόγραφα ή και ηλεκτρονικά, ενός σύντομου ανώνυμου φύλλου αξιολόγησης το οποίο περιλαμβάνει μια σειρά από σύντομες ερωτήσεις κλειστού τύπου, όπου σε μια κλίμακα 1-5 τους ζητείται να αξιολογήσουν συνολικά το πρόγραμμα, τον εκπαιδευτή/τρια και το επιμέρους υλικό του προγράμματος, και μια ερώτηση ανοικτού τύπου που καλεί τους μαθητές και τις μαθήτριες να καταγράψουν προτάσεις για τη βελτίωση του προγράμματος.

Βιβλιογραφία/ Πηγές

- Γκέφου – Μαδιανού, Δ., 2011, *Πολιτισμός και εθνογραφία: Από τον εθνογραφικό ρεαλισμό στην πολιτισμική κριτική*, Αθήνα: Πατάκης.
- Erickson, P. & Murphy, L., 2002 [1998], *Ιστορία της ανθρωπολογικής σκέψης*, μτφρ. Φ. Μπουμπούλη, Αθήνα: Κριτική.
- Eriksen, T.H., 2007 [2006], *Μικροί τόποι, μεγάλα ζητήματα*, μτφρ. Α. Κατσίκερρος, Αθήνα: Κριτική.
- Hendry, J., 2011 [2002], *Οι κόσμοι που μοιραζόμαστε. Εισαγωγή στην Πολιτισμική και Κοινωνική Ανθρωπολογία*, μτφρ. Χ. Μεντζαλίρα, επιμ. Ε. Πετρίδου, Αθήνα: Κριτική.
- Ulrich S., Heckel, J. & Oswald, E., 2005. *Achtung (+) Toleranz, Wege demokratischer Konfliktregelung, Praxishandbuch für die politissche Bildung*, 3η Έκδοση, Gutersloh.